

16. Yüzyıl Şairlerinden Karamanlı Sabûhî ve Bazı Gazelleri¹

YASİN ŞEN*

ÖZ

Sabûhî, 16. yy.'da yaşayan divan şairlerindedir. Kanunî Sultan Süleyman devrinde yaşamıştır. Tezkirecilerin verdiği bilgiye göre Karamanlıdır ve asıl adı Abdullah'tır. Şairin doğum ve ölüm tarihleri hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Hasan Çelebi şairin kendisine Abdî-i Zarîf dendiğini söylüyor. Beyânî de şairin “kadimî zurefâ”dan olduğunu ifade ediyor. Sabûhî iyi bir eğitim almış ve çeşitli yerlerde müderrisliklerde bulunmuştur. Kendisi Kânûnî Sultan Süleyman'ın hocalarından Hayrüddin Hâce'den mülâzım olmuş ve Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulunan medreselerde görev yapmıştır. Bu yerler arasında Amasya ve Kütahya da vardır. Sabûhî'nin çevresinde bazı tanınmış ilim erbâbı ve şairlerin olduğunu, kendisinin de bu tür şâirlerin, ilim adamlarının ve bazı devlet adamlarının meclisine katıldığını kaynaklardan öğrenmekteyiz. Âşık Çelebi ve Seydî Ali Reis bahsedilen isimler arasındadır. Şairin kaynaklarda bir divanının olduğu belirtilmektedir. Bu makalede 16. yüzyıl şairlerinden Karamanlı Sabûhî'nin hayatı ve henüz üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamış gazelleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar sözcükler: Karamanlı Sabûhî, klasik Türk şiiri, gazel, nazire

¹ Bu makale 17-19 Mayıs 2017 tarihleri arasında, Ordu Üniversitesi tarafından düzenlenen I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Sempozyumu'nda “16. Yüzyıl Şairlerinden Karamanlı Sabûhî ve Şiirleri” başlığıyla sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

* Dr. Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/ANKARA
E-posta: sen_yasin@windowslive.com

Giriş

1 6. yüzyıl, Klasik Türk Edebiyatı'nın büyük temsilcilerinin yetiştiği bir dönemdir. Bu dönemde başta Sultan II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim, Kânûnî Sultan Süleyman gibi padişahlar olmak üzere şehzadelerin, devlet adamlarının ve âlimlerin şiirle iştiğal etmesi, mevcut siyâsî istikrar ve başarı ortamında herhalde şiirin daha çok takdir görmesine ve şairlerin himâye edilmesine imkân tanımıştır. Sadece Osmanlı coğrafyası değil, bu dönemde Çağatay ve Azerî sahası da Türk kültürünün büyük şahsiyetlerinin yetiştiği ve önemli edebî örneklerin verildiği bölgelerdendir (Çelebioğlu 1994: 15).

Bu yüzyıl içerisinde Kânûnî Sultan Süleyman tahtta bulunduğu zaman dilimi ise herhalde ayrıca ele alınmayı hak etmektedir. Bu dönemde Osmanlı Devleti, hemen her bakımdan tarihinin zirvesine yükselmiştir. Bu yükseliş sadece belirli sahalara bağlı kalmamıştır. Âmil Çelebioğlu'nun ifadesiyle bu devir “hemen her sahada olduğu gibi Türk Edebiyatı yönünden de gerçekten muhteşem ve istisnâî bir devirdir” (Çelebioğlu 1994: 7). Bu yüzyılın herhalde en güzel talihi, Türk devletlerinin, asker olduğu kadar şâir ve âlim hükümdârlar tarafından yönetiliyor olmasıdır.

Bu yüzyılda edebiyatın ve şairlerin devlet adamları tarafında himaye edildiğini görmekteyiz. Padişahların yakın çevresinde şairlerin bulunuyor olması şiirin çeşitlenmesinde ve gelişmesinde etkili olmuş olmalıdır (Kurnaz 2011: 31). Himaye ve caize geleneği şiirin ve diğer sanatların korunmasını beraberinde getirdiği gibi, herhalde şairlerin şiire daha çok vakit ayırmasını, iyi şiirin kötüsünden ayırt edilmesi için gerekli edebî ortamların oluşmasını da sağlamıştır.

16. yüzyıl Klasik Türk Edebiyatının büyük şairlerinin yetiştiği yüzyıldır. Bunun yanı sıra, tezkirelerde adı geçen, şiirleri kaybolmuş veya günümüze ulaşmamış yahut bugün hakkında pek bilgi bulunmayan şairlerin varlığı da tahmin edilebilir. Adı tezkirelerde yer alan, şiirleri hakkında henüz bir çalışma bulunmayan ve araştırmacılar tarafından hayatı hakkında çok az şeyler söylenebilen şairlerden birisi de Karamanlı Sabûhî'dir. Bu çalışmada 16. yüzyıl şairlerinden Karamanlı Sabûhî'nin hayatı, divanı, edebî anlayışı söz konusu edilecek ve gazellerinden örnekler verilecektir.

1. Karamanlı Sabûhî'nin Hayatı, Divanı ve Sanatı

1. 1. Hayatı

Tezkirelerde üç Sabûhî'den söz edilmektedir. Bunlardan birincisi Bursalı Derviş Sabûhî'dir. Diğeri Tokatlı Sabûhî Ahmed Dede'dir. Sabûhî Dede, 17.

yüzyıl şairidir. Türkçe ve Farsça divanları bulunmaktadır (İpekten vd. 1988: 401). Bizim söz konusu edeceğimiz Karamanlı Sabûhî hakkında geniş bilgi aşağıda verilmiştir. Ancak şunu belirtelim ki, Sabûhî hakkındaki bilgiler birçok eski şairde karşılaştığımız gibi oldukça sınırlıdır.

Karamanlı Sabûhî, 16. yy. ve Kanunî Sultan Süleyman devri divan şairlerindedir. Âşık Çelebi, tezkiresinde onun İstanbul kadısıyken vefat eden Hicrî Kara Çelebi'yle akraba olduğunu söyler. Hasan Çelebi de bu bilgileri tekrar eder ve Sabûhî'nin babasının İrandan Anadolu'ya göç ettiğini belirtir. Tezkirecilerin verdiği bilgiye göre kendisi Karamanlıdır ve asıl adı Abdullah'tır. Şair, Kanunî Sultan Süleyman'ın hocalarından olduğu söylenen Hayreddin Efendi'den mülazım olmuş ve çeşitli yerlerde kadılıklarda bulunmuştur. Sabûhî'nin doğum ve ölüm tarihleri hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Nâil Tuman da Sabûhî hakkında verdiği kısa malûmatta yukarıdaki bilgileri tekrarlamaktadır (Tuman 2001/II: 548).

Hasan Çelebi, şairin kendisine Abdî-i Zarîf dendiğini söylüyor. Beyânî de tezkiresinde bu bilgiyi tekrar ediyor ve şairin “kadimî zurefâ”dan olduğunu sözlerine ekliyor (Sungurhan Eydurhan 2008: 106). Âşık Çelebi, tezkiresinde onun yaşadığı zamanda İstanbul'da dört kişinin “Zarîf” lakabıyla anıldığını, Karamanlı Sabûhî'nin bunlardan biri olduğunu söylüyor (Kılıç 2010/III: 1284). Çelebi sözlerinin devamında Sabûhî hakkında “lakabı ‘Abdî-i Zarîf idi, fi'l-hakîka haylice harîf idi” demekte ve şairin şu beytini lakabı hakkında söylediğini ifade etmektedir:

Güzel yigitlere kûl oldı bâdeye bende
Sabûhî'ye bu cihetden dinildi ‘Abdî Zarîf (Kılıç 2010/III: 1283)

Sabûhî bir başka beytinde bu zarâfet bahsine yine şöyle temas eder:

Meyl itse Şabûhî ne ‘aceb bâdeye ol kim
Tab'ında lefâfet ola zâtında zarâfet (Divan: 10a)

Tezkirecilerin tekrar ettiği bu zarîf ve zurefâ tâbirlerinden Karamanlı Sabûhî'nin çevresinde zarâfetiyle tanınan biri olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Hasan Çelebi de onun hakkında “Zerâfetle şöhre-i dünyâ olan kadimî zurefâdandır” (Sunugurhan-Eydurhan 2009: 461) ifâdelerini kullanıyor. Bu arada bu makaleye konu olan divanda “Divançe-i Sâbûhî ‘Abdî-i Zarîf-i Karâmânî” şeklinde bir not bulunmaktadır.

İcrâ ettiği mesleğe ve civârında bulunduğu şahsiyetlere bakılacak olursa Sabûhî'nin iyi bir eğitim gördüğünü söylemek mümkün. Âşık Çelebi, tezkiresinde onun ilimde akrânı içerisinde mümtaz olduğunu söyler (Kılıç 2010/III: 1284). Kendisi Kânunî Sultan Süleyman'ın hocalarından Hay-

rüddin Hâce'den mülâzım olmuş, Amasya ve Kütahya başta olmak üzere Anadolu'nun çeşitli yerlerinde müderrisliklerde bulunmuştur.

Karamanlı Sabûhî, ilmin yanı sıra mûsikî ve şiirle de meşgul olmuştur. Âşık Çelebi onun güzel bir sese sahip olduğunu ve tanbur çalabildiğini söyler (Kılıç 2010/III: 1284). Yine Çelebi'ye göre, Sabûhî Karaman'dan İstanbul'a geldiğinde mûsikîdeki maharetiyle meşhur olmuştur. Onun bulunduğu meclislere insanların büyük bir ilgi gösterdiğini yine Âşık Çelebi'den öğrenmekteyiz.

Sabûhî'nin, yaşadığı devirde bazı kalem erbabı ve devlet adamlarıyla yakınlık kurduğunu söyleyebiliriz. Seydî Ali Reis kaynaklarda zikredilen isimler arasındadır. Âşık Çelebi, Seydî Ali Reis'le Karamanlı Sabûhî'nin çok yakın arkadaş olduklarını ve her nereye giderse gitsin Sabûhî'nin dönüp geldiği yerin onun evi olduğunu söyler ve onun Seydî Ali Reis'le yakınlığını şöyle ifade eder:

“Ammâ menzil ü me'vâsı merhûm Kâtibî Seydî 'Ali hânesi ve her ne makâmı seyr eylese 'âkibet karârgâhı anun kâşânesi idi. Levâzım-ı zarûriyyesine ol mütekeffil ve her bâr bâr-ı me'ûnâtına ol mütehammil idi. Biri birine karındaşdırlar ve hâlet-i gamda hem-dem olup yaş dökmekde ve vakt-ı işretde yek-dil olup cur'a-pâş olmakda demül'-ahaveyn gibi bir yirden cûş u huruş iderlerdi.” (Kılıç 2010/III: 1284).

Âşık Çelebi “Monla Sabûhî” diye andığı şairin bekâr yaşadığını söylemektedir. Ömrü sohbet toplantılarında, hamamlarda, güzelleriyle ünlü olmuş yerlerde geçen Sabûhî'nin zevk ve safâ ehli bir kişi olduğu söylenebilir. (Kılıç 2010/III: 1285).

Sabûhî Baalbek kadısıyken vefat etmiştir. Âşık Çelebi'ye göre öldüğünde geriye varislerine kalacak hiçbir şey bırakmamıştır.

1. 2. Divanı

Karamanlı Sabûhî'nin Kanunî Sultan Süleyman adına tertip edilmiş bir divanının olduğunu Riyâzî, Riyâzü'ş-Şu'arâ'da nakleder (Riyâzî: 95b). Bu divanın şimdilik bir nüshasını tespit edebildik. Bu nüsha Medine'de bulunan Arif Hikmet Bey Kütüphanesi'nde 811157 numarada kayıtlıdır.² Bazı araştırmacılar Sabûhî'ye ait başka bir divan nüshasının Yapı Kredi Bankası Sermet Çifter Kütüphanesi'nde olduğunu söylese de burada Sabûhî mahlasıyla kaydedilen iki yazmadaki şiirler Tokatlı Sabûhî Ahmed Dede'ye aittir.

² Sabûhî'nin şiirlerinin yer aldığı bu yazma divanı bizimle paylaşma lütfunda bulunan Ferhat Sürmeli'ye teşekkür ederim.

Sabûhî Divanı toplam elli bir varaktır. Divan, bir dîbâce ile başlamakta ve bu dîbâce manzum ve mensur kısımlardan oluşmaktadır. Bu kısımda beyit, mesnevi, kıta tarzında yazılmış şiirler yer alır. Dîbâce, süslü bir nesir üslubuyla yazılmıştır. Bundan sonra seher ve tuğra redifli 2 kaside gelmektedir. Divanın gazeller kısmında 105 gazel yer almaktadır. Diğer nazım şekilleriyle yazılan şiirlerin dağılımı ise şöyledir: 5 murabba, 2 kıt'a, 1 muhammes, 5 mesnevi, 11 müfred, 8 matla, 8 muamma.

1. 3. Sanatı

Kaynaklar Karamanlı Sabûhî'nin şiirle iştigâlini “*muktezâ-yı zarâfetdür*” şeklinde bir sebebe bağlar. Bu durumda Sabûhî büyük ihtimalle çevresinin etkisiyle şiir yazan kalem erbabındandır. Şairin böyle bir sebeple şiir yazması herhalde önemlidir. Çünkü buradan o devirde yaşayan zarâfet erbabının şiirle meşgul olduklarını anlayabileceğimiz gibi 16. yy.'da şiire dâir mevcut kabullerin de hangi yönde olduğunu çıkarabiliriz.

Kaynaklar, onun mahlasını alış sebebi üzerinde özellikle durur. Âşık Çelebi, şairin mahlasını alış sebebinin “Der-i meyhânede bulmuş fütûhî / Kadeh-peymâ kulun ya'ni Sabûhî” (Kılıç 2010/III: 1263) beytine bağlar.

Bazı nazire mecmualarında Karamanlı Sabûhî'nin şiirleriyle karşılaşmak mümkündür. Sabûhî'nin nazîrelerine Pervâne Bey Mecmuası ile Edirneli Nazmî'nin Mecma'u'n-Nezâirinde rastlamaktayız. Pervâne Bey Mecmuası'nda Sabûhî'nin 24 adet naziresi yer almaktadır. Nazirelerin yazıldığı şairler ve Sabûhî'nin nazîre sayısı aşağıdaki gibidir:

Şairin Adı	Sabûhî'nin Yazdığı Nazire Sayısı
Ahmed Paşa	3
Şeyhî	2
Mesihî	2
Necâtî Bey	4
Selmân-ı Kadî	1
Resmî-i Bursevî	2
Cem Sultan	2
Karamanlı Nizamî	1
Zâtî	2
Şevkî-i Selef	1
Usûlî	1

Şem'î Dede	1
Kemâlî	1
Tâli'î	1
Toplam	24

Tablo 1: Pervâne Bey Mecmuası'na göre Karamanlı Sabûhî'nin nazireleri

Şairin, Edirneli Nazmî'nin Mecmâ'u'n-Nezâirinde toplam 18 naziresi yer alır (Köksal 2012). Mehmet Fatih Köksal tarafından yayına hazırlanan Edirneli Nazmî'nin Mecmâ'u'n-Nezâirinde bu nazirelere işaret edilmiştir. Burada da şairin nazire yazdığı şairler ve nazire sayıları söz konusu bu kaynaktan hareketle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Şairin Adı	Sabûhî'nin Nazire Sayısı
Ahmed Paşa	5
Necâtî Bey	1
Ulvî	2
Nizâmî	1
Ahmedî	1
Nesîmî	1
Atâyî	1
Ca'fer Çelebi	1
Şâmî	1
Şâhidî	2
Resmî	2
Toplam	19

Tablo 2: Mecmâ'u'n-Nezâir'e göre Karamanlı Sabûhî'nin nazire yazdığı şairler ve nazire sayıları

Pervâne Bey Mecmuası'nda Sabûhî'nin en fazla nazire yazdığı şair Necâtî Bey, Edirneli Nazmî'de ise Ahmed Paşa'dır. Bu durumda onun Necâtî Bey'den ve Ahmed Paşa'dan etkilendiğini söylememiz mümkündür. Zarâfet gereği şiir söyleyen bir şairin bu nazireleri, aslında bir bakıma şiir meclislerinde o devirde beğenilerek okunan şairlere de işaret etmektedir.

Tezkirelerde Sabûhî'nin edebî anlayışı ve gazelleri için bir yorum pek bulunmamaktadır. Sadece Hasan Çelebi Tezkiresi'nde şairle ilgili "Muktezâ-yı

zerâfetedür diyü şî're dabı sarf-ı himmet ve bezl-i evkât u sâ'at itmişdür" (Sun-
gurhan 2009: 461) denmektedir. Buradan Sabûhî'nin zarafet gereği şiirle il-
gilendiğini anlayabiliriz.

Görüldüğü üzere Sabûhî hakkında bilgi veren kaynaklar onun şiirleri ve sa-
natı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmaz. Ancak, Karamanlı
Sabûhî, zaman zaman şiiri hakkında kendisi değerlendirmelerde bulunur:

Sözde Sabûhî vâsf-ı mey ü la'li yâd kıl
Vir şî'rüne selâset ü rengin-edâlig it (Divan: 10a)

Sabûhî, şiirlerinde bir divan şairinin ele aldığı konuların dışına pek çıkmaz.
Bu durum onun, en güçlü dönemlerinden birini yaşayan klasik üslûbun et-
kisinde şiirler yazdığını göstermektedir. Onun, şiirlerinde zaman zaman fe-
lekten ve muhitinden şikâyet ettiğini görmekteyiz. Aşağıda yer verdiğimiz ve
"Kimseden kimseye âlemde vefâ gelmezmiş" mütekerrir mısralı muhammesi-
nin ilk bendinde yer alan dizeleri bunun tipik örneklerindedir:

Ey gönül geç bu cihândan ki vefâ gelmezmiş
Terk-i esbâb-ı tarab kııl ki şafâ gelmezmiş
Cehd idüp bâķīye sa'y it ki fenâ gelmezmiş
Cân kulağına dirîgâ bu nidâ gelmezmiş
Kimseden kimseye 'âlemde vefâ gelmezmiş (Divan: 17b)

Sabûhî'nin şiirlerinde mey, meyhâne, meykede, pîr-i mugan, mug-beçe, tolu,
humar, şarâb-ı sâf, kadeh, bâde-i nâb, def-i gam, la'l, sabûh, nûş eylemek,
bezm, müdâm, câm-ı Cem, safâ, meclis, sâkî, câm içmek, işret, ayag gibi işret
terimleri ve bunu hatırlatan kelime ve terkipler sıkça geçmektedir. Hatta bir
beytinde "Pîr-i mugâna mug-beçe pür itdi virdi kim / Toluda hürmet eyle-
mez ogul atasına" (Gıynaş 2014/III: 590) diyen Sabûhî, bir mecliste olması
muhtemel bir teamülden de bizleri haberdar ediyor gibidir. Bu gibi konuların
sıkça işlenmesinin şairin mahlasıyla ve bu mahlası alış sebebiyle de bir ilgisi
olduğu düşünülebilir. Şairin divanında 11b-12a sayfaları arasında ve bu ya-
zıda onuncu sırada bulunan gazelinde bu türden kelime ve terkipleri topluca
görmek mümkündür:

Sabûhî'nin şiirlerinde artık oturmuş, mazmunları yerli yerince söylenmeye
başlanmış bir Klasik edebiyat manzarası vardır. Tezkirecilerin şiiri hakkında
ketum davranmalarına rağmen, onun şiirleri hiç de göz ardı edilecek cinsten
değildir. Aşağıda seher redifli kasidede geçen beyitler de mazmunların yerli
yerince kullanılması, klasik şiir estetiğini duyuran anlam ve ses dünyası ile
herhalde bu durumu örneklendirmektedir:

Beñzer getürdi nükhet-i zülfün şabā seher
 Gülşende kıldı sünbül ile merhabā seher
 Ta'zīm idüp çemende aña serv-i ser-firāz
 Hoş geldiñ ey şabā diyüp oldu dütā seher
 Gösterdi bil ne mu'ciz-i 'İsā nesīm-i şubh
 Kıldı revān mürde-i hāke 'atā seher (Divan: 4b)

Sabûhî bir gazel şairidir. Onun divanında bulunan şiirlerin büyük bir kısmı gazellerden oluşmaktadır. Bu gazeller eski şiirimizin dikkat çekici örnekleri arasında sayılabilir. İyi bir eğitim gördüğü anlaşılan Sabûhî gazellerinde Arapça ve Farsça kelime ve terkipleri yerli yerince kullanır. Ayrıca şiirlerinde bazı âyetlere iktibas yapmaktadır. Sabûhî'nin bazı şiirlerinde tarihî ve gündelik bilgileri kullandığı görülür. Ayrıca onun şiirlerinde Türkçe bazı arkaik kelime ve eklerle rastlandığı olur. Şairin aşağıdaki gazeli bu söylenenlere örnek gösterilebilir:

Firkatûñ bīmārına ey dost visālûñdür 'ilāc
 Hikmet-i Loqmān-ıla kılmaz tabî'at imtizāc
 Varlıguñ şehrin harāb idüp var ābād ol yüri
 Şehr vīrān olsa andan kimsene almaz harāc
 'Arızuñ ve'ş-şems okur nūr-ı cebīnûñ ve'd-đuhā
 Ey şaçun ve'l-leyle ol leyle 'ızāruñdur sirāc
 Bülbül-i gülzār-ı ma'nā ol ki anuñ nālesi
 Nice nice şehlere terk itdürüpdür taht u tāt
 Cevr ider dil-ber diyü kalbūñi kıılma münkesir
 Ey Şabūhî cām içüp olma iñen nāzik mizāc (Divan: 11a)

Sabûhî şiirlerinde genelde lirik konular üzerinde yoğunlaşır. Bunun yanında şiirleri arasında bir hikmeti dile getiren beyitler de yok değildir. Sabûhî'nin şiirlerinde sosyal hayatla ilgili bazı unsurlara da rastlamak mümkündür. Aşağıdaki beyitte Sabûhî, abdalların görünüşünü konu edinmektedir:

Abdāl-ı pā-bürehne olup terk-i tāt kıl
 'Ālem içinde başı açuk pādşāhğ it (Divan: 10a)

Sabûhî, şiirlerinde bazen inanışlara da temas etmiştir. Aşağıdaki beytinde seher vakitlerinde edilen duaların kabul edileceğine dair bir inanış dile getirilir:

Görse dīdāruñ Şabūhî vaşluñ eyler ārzū
 Şubh vaktinde du'ālar müstecāb olmağ gerek (Divan: 21b)

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Sabûhî bir gazel şairidir. Nazire mecmulasında nazirelerinin yer alması onun döneminde hangi şairlerden etkilendiği

konusunda bir fikir edinmemize yardımcı olmaktadır. Onun buraya aldığımız gazelleriyle Pervâne Bey'in ve Edirneli Nazmî'nin nazire mecmularında yer alan gazelleri arasındaki farklara aşağıda yer verilmiştir.³

2. Gazellerinden Örnekler

1

[mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ülü fâ'ilün]

Var pâdişâh-ı 'ışık kapusunda ol gedâ
İsterseñ olasın iki 'âlemde pâdişâ

Müsâ durur haţuñ iki câzû o ğamzeler⁴
Geh zülfîñi 'aşâ düzedürler geh ejdehâ

Devletlü baş ki anda vaţan tuta kâkülün
'İzzetlü ser ki aña düşe sâye-i hüme⁵

Âhumla gözlerüm şulayup pâk ider kapuñ
Reşk eylese 'aceb mi baña ebr ile şabâ

Derd ile cân virürse Şabûhî esirgemeñ
Hây uyma dir iken n'içün uymazdı ol baña

2

[fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün]

Câna göster kaşlaruñ k'oldur hilâl-i 'ıyd aña
Kaşuñı 'arz it ki budur 'âlem-i tevhid aña

Kim ki terk-i tâc idüp bulmaz ta'alluğdan halâş
Ol kalender olıma lâyık degil tecrid aña

Zülfünüñ küfrine her kim 'arz-ı imân eylemez
Lâzım olur eylemek imânını tecdid aña

Bâde nüş itdüğçe dil gülşende dil-dâr olmasa
Gonceler peykân olur şemşir-i berg-i bîd aña

Yâr elinden bu Şabûhî bir kadeh nüş itdi kim
Câm-ı Cem kıldı hâsed reşk eyledi Cemşid aña

³ Burada farklara işaret edilirken bazı kısaltmalar kullanılmıştır. Karamanlı Sabûhî Divanı KSD, Pervâne Bey Mecmuası PBM, Edirneli Nazmî'nin Mecmâ'u'n-Nezâiri ise MN şeklinde gösterilmiştir.

⁴ Müsâ durur haţuñ: Müsâ haţuñ ile PBM

⁵ düşe: düşer PBM

3

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Âsitānuñ Ka'be-i ehl-i şafâdur Muştafâ
 Kıble hâkkı-çün ruhuñ nûr-ı hudâdur Muştafâ

Tal'atuñ pür-nürdur cānā yed-i Mūsā gibi
 Kākül-i pür-çinüñ anda ejdehâdur Muştafâ

Kāmetüñ bir şem'-i kâfūr u ruhuñdur şu'lesi
 Rāstī uşşāka nûr-ı reh-nümâdur Muştafâ

Ġamzenüñ her birisi bir kâtil-i hün-rîzdür
 Gözlerüñ hod aşıka 'ayn-ı 'atâdur Muştafâ

Çanlar aġlarsa Şabühî derd-mendüñ n'ola kim
 Nice demlerdür cemālünden cüdâdur Muştafâ

4

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Lebüñ hayâli ile içdüm ol kadar mey-i nâb⁶
 Ĥumâr gitdi başumdan gözüme geldi şarâb

Cihânda zâhid ile 'aşık ola mı hem-reng
 Kişye şöhet-i nâ-cins çünki oldu 'azâb⁷

Rumüz-ı 'ışkı ne bilsün fakîh 'aşıka şor
 Bu fenn[e] 'âlim olanlar virür su'âle cevâb

Yağardı süz-ı derünüm cihâni ser-tâ-ser
 Eger bu dîde-i giryân irişüp urmasa âb

Şabühî her sözüm olursa n'ola mestâne
 Gidüp ĥumâr başumdan gözüme geldi şarâb

5

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Derd-mend ister beni çün kim ĥabîb
 Eydüñüz terk-i devâ kılsun tabîb

İl vefâya şâd olur ben cevruñe
 Herkese ħadrince irişür naşîb

⁶ içdüm ol kadar mey-i nâb: itdüm evvel kadrümi nâb MN

⁷ 'azâb: 'itâb MN

Ağlasam yâr açılır ruhdan olur
Nite gülşende gül ile ‘andelîb
Hây kâfir setr-i t‘mân eyleme
Zülfünü gül ruhlarıñ üzre şalup

6

[mef‘ülü mef‘âilü mef‘âilü fe‘ülün]

Ey zülfi muţarrâ ruhu zîbâ gözi âfet
Olduñ leb-i cân-bağşuñ ile kân-ı melâhat⁸
Ġam gelse dile fikr-i lebün kurtarur ey dost
Zîrâ ki olur bâde ile def‘-i melâlet
Mânend-i perî tañ mı eger gâ’ib olursa
Ol ruh-ı muşavverde ki var bunca leţâfet
Bir kûy iti ‘ad iderimiş kendüsin ağıyâr⁹
Ol seg bu cihetden mi kıılır bize ‘adâvet¹⁰
Meyl itse Şabûhî ne ‘aceb bâdeye ol kim
Tab‘ında leţâfet ola zâtında zarâfet

7

[mef‘ülü fâ‘ilätü mefâ‘lü fâ‘ilün]

Göster dehân u la‘lüni sükker-nümâlig it
Çöz kâkül-i müselselüni dil-rübâlig it
Abdâl-ı pâ-bürehne olup terk-i tâc kııl
‘Âlem içinde başı açuk pādşâlig it
Şâh olmak ister iseñ eger iki ‘âleme
Terk eyle varı dost yolında gedâlig it
Gird-âba düşdi baħr-i ğam içinde fülk-i dil
Ey Hıızr-ı pey-ħuceste yitiş âşinâlig it¹¹
Sözde Şabûhî vaşf-ı mey ü la‘l-i yâr kııl
Vir şi‘rüne selâset ü rengin edâlig it

8 Olduñ: Olduğ PBM

9 ider: eyler PBM

10 kıılır: ider PBM

11 âşinâlig: dil-rübâlig PBM

8

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Fırkatuñ bîmârına ey dost vaşluñdur ‘ilâc¹²
 Hikmet-i Loqmân ile kılmaz tabî‘at imtizâc

Varlıguñ şehrin harâb idüp var âbâd ol yürü
 Şehr vîrân olsa andan kimsene almaz harâc

‘Arızuñ Ve’ş-şems okur nûr-ı cebînuñ Ve’đ-duhâ
 Ey saçuñ Ve’l-leyl ü ol leyle ‘ızaruñdur sirâc

Bülbül-i gülzâr-ı ma‘nâ ol ki anuñ nâlesi
 Nice nice şehlere terk itdürüpdür taht u tâc

Cevr ider dil-ber diyü kalbünü kıılma münkesir¹³
 Ey Şabûhî câm içüp olma iñen nâzük-mizâc

9

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Meclise virsün ferâh bâde gidersün ğam kadeh
 Devr-i güldür olmasun sâķī elüñden kem kadeh

Ben şarâb-ı ‘ışk-ı ‘âlem-süzıla sermest iken
 Almamışdı destine bezm içre dahı Cem kadeh

Nüş-ı cân olsun leb-i cân-bağşuñ içdi kanumı
 Kande var bunun gibi rengin mey ü hurrem kadeh

Bezm-i ‘uşşâķa niçün gelmezsin ey cân pâresi
 Hâsret-i la‘l-i lebüñle kan yudar her dem kadeh

Bu Şabûhî dâ‘imâ şöhbetsüz olmaz sâķiyâ
 Ğam muşâhib eşk-i hüninüm mey ü dîdem kadeh

10

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Bu fenâ dünyede ger isteriseñ rāhat-ı rüh¹⁴
 Şubh-dem yâr-ı şafâ-bağş ile nüş eyle şabûh

Sâķiyâ şun mey-i gül-reng olalum mestâne
 Tevbenüñ añma adın olmasa mânend-i naşûh

¹² vaşluñdur: vaşluñdan MN

¹³ kıılma: itme PBM: münkesir: mün‘akis MN

¹⁴ Bu fenâ dünyede ger: Bu fenâ evde eger PBM

Dâmenüñ dest açaldan alımsın ey dil
Kâdr ile Âdem olup ‘ömr ile olursañ Nüh
Ey gönül var der-i mey-hâneyi dağk it seherî
Ki nice bağılu ise andan irür feth ü fütüh
Dürr-i dendânını nazm eyle Şabûhî yârüñ
Tâ ola her gâzelüñ hûb ü kelâmuñ memdüh

11

[mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün]
Hicrûñle oldu ‘işretüm ey âfitâb telh
Sâkî şâkîl ü meykede teng ü şarâb telh
Yandı yakıldı döne döne hâl-i zâruma
Süz-ı derünümü görüp oldu kebâb telh
Bu derd ile nigâr cemâlınden oldu dūr¹⁵
Gül oda yakdı kendüsin oldu gül-âb telh
La’lün meyin şorana kadeh şunma sâkiyâ
Şîrîn-dehen nigâra yaraşmaz cevâb telh
Olmasa bir kişide Şabûhî huzûr-ı kalb
Her ‘işret aña miñnet olur her hoş-âb telh

12

[mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün]
Belâ kûyunda kıldum hâne bünyâd
Görenler didiler hağ kılsun âbâd
Leb-i şîrîñnüne ben cân virelden
Añılmaz oldu iñen dağı Ferhâd
Kapusında beni kul eylemişdür
Bu berg-i nâzile ol serv-i âzâd
Yüzüñ gören olur şâd u ferağ-nâk
N’ola ism-i şerîf olsa ferağ-şâd
Şabûhî ‘ışk-ı dil-berden uşanmaz
Ki olmuşdur gam u derdiyle mu’tâd

¹⁵ nigâr: dost KSD, düst MN

13

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]
 Şāhdur çünki eyleyen bī-dād
 İre mi kimseden gönül saña dād
 Sihr ‘ilminde gözleri māhir
 Hile fenninde gānzeler üstād
 Şatılur çārsū-yı miñnetde
 Kimi dellāl-ı ‘ışk kılsa mezād
 Nār-ı hicrūñe şabr ider agyār
 Kāfir olur cehenneme mu‘tād
 ‘İşkuñı muhkem eyledüñ dilde
 Bek olur kāfir urduğı bünyād
 Bu Şabūhī şarāba düşdi yine
 Hırmen-i tevbeyi kılup ber-bād

14

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]
 Ğubār-ı hāk-i rehūñ tütüya-yı dīdemdür
 Hādeng-i gāmze-i mestüñ huzūr-ı sīnemdür
 Hādüñde haţtuñı görsem gāmum olur efzün
 Egerçi sebze vü aqarşu dāfi‘-i gāmdur
 Revān olursa ‘aceb midür eşk-i hūnīnüm
 Ki pāy-ı servüñe yüz sürmedi nice demdür
 Nesīm-i kākül-i miskīnūñ olmasa cānā
 Çemende bād-ı şabādan eşer baña semdür
 Geçerse ‘ömr-i ‘azīzüñ figān u nāyleyle
 Şabūhī gām yeme bu da bir özge ‘ālemdür

15

[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]
 Cefāsı dil-berüñ ‘ayn-ı vefādur
 Belā vü derdi ‘uşşāka devādur
 Benüm kıblem varup Ka‘be kapuñda
 İşigüñe yüzüm sürmek şafādur
 Vefā kıl ben faķır ü müstemende
 Zekāt-ı genc-i hūsnüñe sezādur

N'ola ahvâlîme acırsa deryâ
Gözümüñ yaşı ile âşinâdur
Şabûhî ağlar idi dil-berinden
İñen bî-rahm u iñen bî-vefâdur

16

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]
Hayâl-i hâl ü ruhsârûnla yanmış nice dâğum var
Gülinden lâlesinden bağ u şahrânuñ ferâğum var
Serîr-i 'ışkda ol şâh-ı gerdün-iqtidârum kim
Hicâb-ı eşk-i çeşmden kurulmuş bir otâğum var
Şerâr-ı nâr-ı 'ışkuñ 'arş-ı dilde şâbit olaldan
Benüm hürşîd ü meh gibi nice yanar çerâğum var
Saña ey h'âce bâzâr-ı cihânuñ cümle esbâbı
Benüm milk-i fenâda ne alup ne şatacağum var
Şabûhî zülfi içre çehre-i yâri görüp dir kim
Şeb-i deycür içinde meh gibi bir yüzi âğum var

17

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]
Didüm dil-dâra tîguñ küt-i cândur¹⁶
Hemân aldı ele kim der-miyândur
Kimüñle cenk ider bu çeşm ü ebrü
Elinde dâ'imâ tîr ü kemândur
Mağallüñde gice h'âb itmek olmaz
Seher olunca feryâd u fiğândur
Diler çün hançer ü tîguñ dil ü cân
Ki minnetdür bular hod der-miyândur
Seg-i kuyum dise bir kez Şabûhî
Eger ta'zîm ise saña hemândur

18

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]
N'ola âşüfte vü şürîde olursa dilümüz
Çün ezel 'ışk ile taħmîr olunupdur gilümüz

¹⁶ Bu mısradaki vezin bozuk.

Biz sipāhī olalı ‘ışk ile fīmār-ı ğama
 Āhumuz bād-ı hevā derd [ü] belā hāşılımuz
 Mīhr-i ruḥsāruña irerdi gönül zerre-mişāl
 Olmasa zülf-i perīşānuñ eger ḥāyilümüz
 Şoralum la‘lūñe Kānūn [u] Şifā mes’elesin¹⁷
 Olmadı ḥikmet-i Loḡmān ile ḥal müşkilümüz
 Cānib-i şāh-ı cihāndan ger ola ḥüsn-i semā‘¹⁸
 Ey Şabūḥī ola bir bülbül-i gūyā dilümüz

19

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
 Her kişi dil-ber sevüp cām içmege kıldı heves
 Vā‘izā gūş eylemez kimse naşīḥat sözi kes
 Cām-ı ‘ışkı nūş idüp ‘alemde bī-bāk ol yüri
 Bāde-i şevḡ ile mest olana daḡl itmez ‘ases¹⁹
 Sāye şalsañ ey hümā-yı ‘izz ü devlet üstüme
 Himmetüm pervāzına olmazdı ‘anḡā bir meges
 Fehm iderdüñ ney gibi baġrum delüp zār olduğum
 Gūş ideydüñ nāle vü feryād u āḥım bir nefes²⁰
 Ḥaste ‘āşık çekdi raḡtı bī-nefes kaldı hemān
 Ey ḡabībüm gel yitiş görsün seni cān bir nefes²¹
 Ey Şabūḥī zülf ü la‘linden perīşān oldı dil
 Ḥaġıdurlar ‘aḡlı cem‘ olsa hevāyile heves²²

20

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
 Gül şüküfte gonceler ḡandān u bülbül zār imiş
 Kūy-ı dil-ber bāġ-ı cennet gibi bir gülzār imiş²³
 Pest ü a‘lā her kişinüñ himmeti ḡadrincedür
 Zāhidüñ maḡsüdi cennet ‘āşıkuñ dīdār imiş²⁴

17 Şoralum: Şoraram PBM.

18 Cānib-i şāh-ı cihāndan ger ola ḥüsn-i semā‘: Āḥ ü eḡḡānumı gül gibi eger gūş ide yār PBM.

19 şevḡ: ‘ışk PBM.

20 ideydüñ: iderdüñ MN; Beyit PBM’de yok.

21 Beyit KSD’de ve MN’de yok.

22 ‘aḡlı: ‘aḡlumı MN

23 Kūy-ı: Gördi PBM

24 maḡsüdi: fikrinde.

Çârsü-yı ‘ışkda kim dir ki bulunmaz metâ‘
Derd alup cânlar şatarlar bir ‘aceb bâzâr imiş²⁵

Kimi aglar kimi iñler kimisi feryâd ider²⁶
Küy-ı dil-berde be hey ‘âşık temâşâ var imiş

Bâde-i la‘lüne cân virür Şabûhî dil-berün
İçmez oldum didüğü yârân ‘abeş inkâr imiş²⁷

21

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Viridi dil naqd-i hayâtı leb-i cânâna ‘Ivaż
Cân olur çünki cihân içre yine cânâ ‘Ivaż

Derdüñi yanmağıla kıılma vefâ ümmîdin
Hiç olur mı ki ola âteş-i süzâna ‘Ivaż

Sîm-i eşki döke şaçâ yoluña harc itdüm
Görmedüm habbece ol genc-i firāvâna ‘Ivaż

Her tolu başına bir büse gerekdür sâkî
Cân virür her kişi ol la‘l-i Bedağşâna ‘Ivaż

Ey Şabûhî gözümüñ yaşına rahm itmedi yâr
Kimsene virmedi bu dünyede yârâna ‘Ivaż

22

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Göñül ki la‘l-i lebünden kıılır piyâle tama‘
Şu teşnedür ki ider çeşme-i zülâle tama‘

Biliyle zülfi için kııldum anca ince hayâl
Belî kıılır şu ki şâ‘ir ola hayâle tama‘

Dehân-ı dil-bere cân virmek ile şulh itdüm
Dağı o gamze-i hün-rîz ider kıtâle tama‘

Hayâl-i hâlûñile dilde tohm-ı mihr ekdüm
Lebüñ şafâsına kııldum şarâb-ı âle tama‘

‘Arûs-ı dehre göñül virme bakma zînetine
Şabûhî merd iseñ itme bu pîr-i Zâle tama‘

²⁵ şatarlar: sat[ıl]r MN.

²⁶ Kimi: Kimisi PBM; kimisi: kimi PBM.

²⁷ İçmez: Açmaz MN.

23

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Olmaz bir laḥza gön̄lüm la'l-i dil-berden ırāğ
Tūtī-i şīrīn-keḷām olur mı şekkerden ırāğ

Ey gön̄ül dünyā eger senden kaçarsa itme 'ayb
Köhne zendür lā-cerem olmak gerek erden ırāğ

Sāye şalsañ n'ola ben ḥāk-i za'īfīn üstüne
Sāye-i serv olmadı çün kim şehā yerden ırāğ²⁸

Görelî serv-i ser-efrāzı kenār-ı ābda
Olmadı ḳaddūñ ḥayālî dīde-i terden ırāğ

Bu Şabūḫī men' olunmaz bādeden maḥmūr ile
Teşne-dil olur mı hergiz āb-ı kevşerden ırāğ

24

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Gülşen-i dehr içre isterseñ gön̄ül ḡamdan ferāğ
Ġonçe-leb bir serv-ḳāmetle ḳoma elden ayāğ

Seyr-i gülzār eylesem zülf ü ruḥuñsuz dostum
Dāğ olur her berg-i gül her tār-ı sünbül bend ü bāğ²⁹

Bī-sütün-ı ḡam tenüm bu tāze dāğum lāledür³⁰
Oldı ben Ferḥād'a ey Şīrīn-dehen tağ üsti bāğ

Ka'be-i kūyuña ey Mışr-ı melāḫat gitdi dil
Bu meşeldür kim degüldür 'āşıḳa Bağdād ırāğ

Bu Şabūḫī ḥastenüñ cānā şorarsañ ḥālını
Çeşm-i maḥmūruñ mişālî ḡāḥ şayru ḡāḥ şağ

25

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Çemende bülbüle ezhār kıldılar teklīf
Ki her seḫer şeh-i gül vaşfın eyleye ta'rif

Deḥān-ı ḡonceden aldı ḫaber nezāketile
Hezār luḫf u şafāyıla eyledi tavşif

²⁸ yerden: benden MN

²⁹ berg-i gül her tār-ı sünbül: berg-i sünbül tāze güldür PBM

³⁰ tenüm: benem

Hevâsı sünbülünün mürdeler kılar ihyâ
Nesîm-i sîne-küşâyile beñzer oldu ħarîf
Ne salţanat hevesi ne hevâ-yı bâğ-ı behîşt
Bu künc-i miñneti bir kerre eyleseñ teşrîf
Hisâbsuzdur efendi benüm saña ‘ışkum
Cefâ vü cevruñi tazýîf kıl gerek taz’îf
Güzel yigitlere kul oldu bâdeye bende
Şabûhiye bu cihetden dinildi ‘Abd-i Zârîf

26

[mef’ülü fâ’ilätü mefâ’ilü fâ’ilün]
‘İşkuñ risâlesini okurken sebağ sebağ
Âh eyledüm ki yandı risâlem varağ varağ
Ebrûlaruñ ħayâlüme geldikçe şanuram
Güyâ ki bu hilâldür olmuşdur iki şağ
İster ziyâfet eyleye cânâ seni bahâr
Gülşende güller olduğı budur tabağ tabağ
Ĥün-ı cigerle ‘âlemi taldurdu gözlerüm
Etrâf âsumânî şehâ şanmağıl şafağ
Geçdi Şabûhî meykede şadrına şâh-vâr
Terk itdi câh u mansıbını oldu oturağ

27

[fâ’ilätün fâ’ilätün fâ’ilätün fâ’ilün]
Dest-i üstâd-ı ezelden oldu çün bünyâd ‘ışk
Evvelâ vîrâne gönüm eyledi âbâd ‘ışk
Bir mu’allim-ĥâne olmuşdur binâ-yı kâ’inât
Diller etfâli aña şâkirddür üstâd ‘ışk
Sâlik-i râh-ı ĥaĥîkat olup irer mağşada
Kimi kılsa ĥânĥâh-ı dehrde irşâd ‘ışk
‘Âkıbet vuşlat şarâbın içirüp mesrür ider
Her kimi kim derd ü miñnetle kılar nâ-şâd ‘ışk
Boynı bağlu kul idinmişdi beni hırş u hevâ
Ĥamdülillâh devletünde eyledi âzâd ‘ışk
Bâdeye düşdüm Şabûhî şevk-i la’l-i yâr ile
Eyledi ĥayfâ ki tevbem ĥırmenin ber-bâd ‘ışk

28

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Mürde cisme gele iy rūḥ-ı revānum cān ol
 Hüsrev iseñ n’ola dervîş evine mihmān ol

Cürm ü ‘işyānile taḥşıl olınan yüz ıkarasın
 Āb-ı raḥmetle yumak isteriseñ giryān ol

Teng ü tār oldı firākuñla bu çetr-i eflāk
 Berü gel pādîşehüm taḥt-ı gönülde ḥān ol

Ḳoma ol Yūsuf-ı gül-çihre işigin elden
 Ey gönül ‘izzet ile var Mısır’a sultān ol

‘İyd-ı vaşlına irişmek diler iseñ yārūñ
 Ey gönül ka‘be-i kūyına varup ḳurbān ol

Şubḥa dek her gice bülbüllerin efgān itsün
 Dā’imā gül gibi ey ḡonce-dehen ḥandān ol

Mümkin olmadı nigārıyla Şabūḥī ide ‘ıyş
 Görem ey iki ayak bāde seni kim kān ol

29

[mef‘ülü fā‘ilātün mefā‘ilü fā‘ilün]

Her kim ki sen ‘Alī-şifatuñ Ḳanberi degil
 Yoḳ gerdeninde ṭavḳ-ı rızā Ḥayderī degil

Bir baḥr-i ‘işka fülk-i dil olmuşdur āşinā
 Keşti-i Nūḥ’ı ḡarḳ ider İskender’i degil

Elmās-ı eşkümi ideli la‘l-i āb-dār
 Kim dir bu dür-feşānlaruma cevheri degil

Didüm vaṭan idindi maḥallüñde müdde‘ī
 Ḥışm eyleyüp didi ḳoy a anuñ yeri degil

Kimüñ gerekse irmez eli çin-i zülfüne
 Şayd-ı hümā-yı ‘izz ü şeref serserī degil

La‘lūñ ḳatında şehdi nice çeksün iştiḥā
 Ḥelvādur ol egerçi velī sükkerī degil

Virür ṭalāk pîrezen-i dehre ‘āḳıbet
 Şanmañ Şabūḥī’yi ki sözüñün eri degil

30

[mef‘ülü fāilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Şol ‘āşıḳuñ ki ḥızır-ı ḥaṭuñ rehberi degil
 İskender ise zulmet-i ḡamdan berī degil

Ey sâlik aç gözüñ taleb-i çeşme-i hayât
 Hızır'ı düşürdi zulmete İskender'i değil
 Viridi gamuñla seyl-i fenâya bu 'âlemi
 Kindür diyen ki merdüm-i eşküm çeri değil
 Ağyârı sür cenâb-ı refî'inde tırmasun
 Göge çıkan Mesîh'dür ey meh harı değil
 Teşbîh olındı la'lüne çün kim şarâb-ı nâb
 Sâkî Şabûhî bâde içer kevşeri değil

31

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Bir gice tâ şubh olunca yâri añdum ağladum
 Âşıkı terk eyleyen dil-dârı añdum ağladum
 Gülşen-i küyuñda bülbül gibi feryâd itdigüm
 Ol boyı serv ü yüzi gülzârı añdum ağladum
 Bir demidi nâz eylerdi nigârum ben niyâz
 Yâr ile ol itdügüm bâzârı añdum ağladum
 'Aql u şabrum hânümânın tarmâr idüp giden
 Zülfi ser-keş gözleri Tâtârı añdum ağladum
 Ey Şabûhî firkat-i dil-berde her gün her gice
 Kılduğum derdile âh u zârı añdum ağladum

32

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Nâr-ı 'ışkuñ çıkmaya hergiz derün-ı sîneden
 Şerha şerha rîze rîze çäk çäk olursa ten
 Gitdi egnümden kabâ başdan külâh abdâl-veş
 Sînem üzre penbe-i dâğum olupdur pîrehen
 Darb-ı tob-ı âhdan ey hüsrev-i çâbük-süvâr³¹
 Kalmadı bu kal'a-i dilde yıkılmadık beden³²
 Sensüzün seyr eylesem gülşende ey Tübâ-ı hırâm
 Gözlerüme gonce peykân görünür hançer diken
 Ey Şabûhî dilde cânânun hayâl-i kâküli
 Ejdehadur kim bu vîrân şehri kılmışdur vağan

³¹ Darb-ı: Zağm-ı PBM

³² yıkılmadık: yıkmadık KSD

33

[fe‘ilātün mefā‘ilün fā‘ilün]

Seyl-i eşkümden ey nigār şaķın

Kānlu şudur bu cūy-bār şaķın

‘Āşıkā h̄or baķma h̄āk görüp

Hemser-i şāh olur ğubār şaķın

Koma elden ayāğı meclisde

Başuñā çıkmasun ğumār şaķın

Baħr-i eşk-i raķtbe aldanma

Nāĝehān etmesün kenār şaķın

Sür Şabūhī sefīne-i ķadehī

Ele girmez bu rūzigār şaķın

34

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Kimsenüñ ğöñlü şu gibi ĥadd-i yāra aķmasun

Kimseler cān-ı ‘azīzin nār-ı hicre yaķmasun

Serv-veş āzāde olmaķ isteyen bu bāĝda

Gerdenine bir ğülün sünbül şaķını taķmasun

Sāyebān it zūlf-i miskīnün ‘ızāruñ üstine

Āteş-i ruħsāruñ ey meh-rū cihānı yaķmasun

Rūze-i hicrün çeküp ister visālün ‘ıydını

Bu Şabūhī sen hilāl-ebrūya nice baķmasun

35

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Yüz yumazdı ğüldüĝince dā’imā ğülzāra şu

Öykünelden çok şafā kesb itdi ĥadd-i yāra şu

Mıhr ile māhı tutilmış şanmañuz inmiş durur

Ĥasret-i yār ile çarħuñ ğözlerüne ķara şu³³

Tāc-ı şāh u bār-ĝāh-ı ĥüsrevīdendür nişān

Bu ĥicāb-ı eşk-i çeşmi şanmañuz bir çāre şu³⁴

³³ Ĥasret-i yār: Heçr-i dil-dār PBM

³⁴ Beyit PBM’de yok.

Eşk-i çeşm ü âh-ı sūzānum görüp Ferhādveş
Başladılar nāleye kūh ü figān u zāra şu

Sākīyā mecrūhdur gönüm gider mey şunmağıl
Bilme misin anı ey meh-rū ki sevmez yāre şu³⁵

Bir dem içinde yağırdı iki ‘ālem milkini³⁶
Urmasaydı gözlerüm bu āh-ı āteş-bāra şu

Teşne-dildür bu Şabūhî haste tīg-i dil-bere
Bilür iken sūdmend olmaduğın bīmāra şu

36

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bu dil-i dīvāne kim ruhsāruñ eyler ārzū
Bülbül-i şūrīdedür gülzāruñ eyler ārzū

Merdüm-i eşküm reh-i ‘ışkuñda yüzi üstine
Sürünüp şular gibi dil-dāruñ eyler ārzū

Kūh-ı ‘ışka hüsrev-i Ferhād olupdur bu gönül
La‘l-i şīrīn şekker-i güftāruñ eyler ārzū

Büse alup yārdan cānuña kaşd eyler raķīb
Ey gönül şanma leb-i dil-dāruñ eyler ārzū

Leblerüñ cāmın dirīğ etme Şabūhî bendeden
Sākīyā çün la‘l-i şekker-bāruñ eyler ārzū

37

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Naķş eyleyen bu şemseyi saķf-ı zebercede³⁷
Ruhsār-ı vechüñ eylemiş evvel müsevvede

Rūzı ne ise irişür elbette her gice
Yā rızķ için nedür gice gündüz bu ‘arbede

Miske irişdi silsile-i zülf ü kākülün
‘İsā-lebüñ hadīşi nüfūs-ı mücerrede

Urdu gönül vilāyetini leşker-i ğamuñ
Gelmiş degül cihāna benüm gibi ğam-zede³⁸

³⁵ PBM’de bu iki beyit takdim tehirli.

³⁶ iki ‘ālem milkini: ‘ālemün hep raķtını PBM

³⁷ saķf-ı: tāķ-ı PBM

³⁸ benüm: yaşum PBM

Pîr ü cevân u müflisi h̄'āce ider müdām
Bir gizlü gencdür be Şabūhî bu meykede³⁹

38

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Âh kim gönlüñde feryādum benüm yir itmedi
Taşlara kâr itdi âhum saña te'sîr etmedi

Dostlar dîvâne olduğum benim 'ayb eylemen
Yâr pür-çîn kākülün boynuma zencîr etmedi

Gönlümi bir yâr-i bî-rahma giriftâr eyledi
Katlüme bu çarh-ı zâlim yahşi tedbîr etmedi

Kâfir olsun ol ki zünnâr-ı maḥabbet bağlayup
Sen büt-i sîmin-beri gönlünde taşvîr etmedi

Ey Şabūhî gönlüñi kırtarımazsın 'ışkdan
Kimsene 'âlemde çün taḫdîri tağyîr etmedi

³⁹ gencdür be: genc oldı PBM

Kaynaklar

- Çelebioğlu, Âmil (1994). *Kânûnî Sultân Süleymân Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sabûhî, *Divân-ı Sabûhî*, Medine Şeyhülislam Arif Hikmet Bey Kütüphanesi, Numara: 811157.
- Gıynaş, Kâmil Ali (Haz.) (2014). *Pervâne b. Abdullah, Pervâne Bey Mecmuası, 3 Cilt*, İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınları.
- İpekten, Haluk vd. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kayabaşı, Bekir (1997). *Kâf-zâde Fâizî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*, yayımlanmamış doktora tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Kılıç, Filiz (Haz.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Köksal, Mehmet Fatih (2007). "Sabûhî". *Türk Dünyası Edebiyatçılar Yazarlar ve Şairler Ansiklopedisi*, C. 7, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 398.
- Köksal, Mehmet Fatih (2012). *Edirneli Nazmî, Mecma'u'n-Nezâ'ir*, Ankara: Kültür Bakanlığı. (Erişim Tarihi: 08.04.2017).
- Köksal, Mehmet Fatih (2014). "Sabûhî", <http://www.turkedebiyatidisimler-sozlugu.com>. (Erişim Tarihi: 08.04.2017).
- Kurnaz, Cemal (2011). *Muhteşem Yüzyıl Edebiyatı*, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Riyâzî, *Riyâzü's-Şu'arâ*, Atatürk Kitaplığı, Nuruosmaniye. Numara: 3724. vr. 95a-95b.
- Sungurhan Eydurhan, Aysun (Haz.) (2009). *Kıralızâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şu'arâ*, Ankara: Kültür Bakanlığı. (E-kitap Erişim Tarihi: 09.04.2017).
- Sungurhan Eydurhan, Aysun (Haz.) (2008). *Beyânî, Tezkiretü's-Şu'arâ*, Ankara: Kültür Bakanlığı. (E-kitap Erişim Tarihi: 08.04.2017).
- Tuman, Nail, (2001). *Tuhfe-i Nâ'ili Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C. II, Haz.: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara: Bizim Büro Yayınları.

ABSTRACT

16th Century Poets Karamanlı Sabuhi and Some Gazels

Sabûhî is a divan poet living in the 16th century. He lived in Kanuni Sultan Süleyman period. According to the knowledge given by the literary historians, he is from Karaman and his real name is Abdullah. There are no sources in the sources of poetry's birth and death history. Hasan Çelebi says that the poet calls himself Abdi-i Zarif. Beyani says that the poet is gracious. Sabuhi was well educated and found in various places as a professor. He was the subject of Hayrüddin Hacı from the chiefs of Kânuni Sultan Süleyman of and served in the medreses in various parts of Anatolia. These places include Amasya and Kütahya. We learn from the sources that some of the well-known scholars and poets are around Sabûhî and that he himself has joined the parliament of such poets, scholars, and some statesmen. Among these are Asik Çelebi and Seydi Ali Reis. It is stated that there is a divan in poet's sources. This article will focus on the life of Karaman Sabuhi from the 16th century poets and the gazels that have not yet been studied on.

Keywords: Karamanlı Sabuhi, classical Turkish poem, gazel, nazire.